

mgr Dominika Danielkiewicz

Paisajes terapéuticos en las novelas de Marcela Serrano

Krajobrazy terapeutyczne w powieściach Marceli Serrano

Praca napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Marii Falskiej

Streszczenie

Niniejsza praca doktorska podejmuje analizę funkcji, jaką pełnią krajobrazy terapeutyczne w strukturze przestrzeni w trzech powieściach Marceli Serrano, wydanych w latach 1995–1999: *Antigua vida mía* (1995), *El albergue de las mujeres tristes* (1998) oraz *Nuestra Señora de la Soledad* (1999).

Marcela Serrano jest współczesną pisarką chilijską, znaną zarówno w swojej ojczyźnie, jak i poza nią, laureatką prestiżowych nagród w dziedzinie literatury. Jej dotychczasowa twórczość obejmuje głównie powieści, choć autorka wydała również między innymi dwa zbiory opowiadań. Jej twórczość klasyfikuje się jako część tzw. *Nueva Narrativa Chilena* (Nowa Powieść Chilijska). Znaczna liczba autorów z tej grupy opublikowała swoje pierwsze teksty w połowie lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku. Cechą wspólną ich utworów jest motyw sieroty-bohatera zagubionego w rzeczywistości naznaczonej przez pamięć o krwawej dyktaturze Augusto Pinocheta i niekiedy pogrążonego w nostalgii za utopijną wizją społeczeństwa socjalistycznego, którą gwałtownie przerwał zamach stanu z 11 września 1973 roku. Twórczość Serrano wydaje się oscylować wokół dwóch osi tematycznych: kontekstu społeczno-politycznego Chile oraz problematyki kobiecej, z których obie wpisują się w tendencje pisarzy należących do *Nueva Narrativa Chilena*. Utwory Serrano były przedmiotem wielu analiz, również w zakresie poetyki przestrzennej, jednak nikt z badaczy nie podejmował zagadnienia krajobrazów terapeutycznych.

Chociaż treść powieści stanowiących korpus badawczy jest zróżnicowana, ich główny wątek opiera się na schemacie, który można scharakteryzować przy pomocy trzech elementów: kryzys zdrowotny/emocjonalny/egzystencjalny bohaterki, trwała lub tymczasowa zmiana miejsca jej pobytu oraz pozytywna przemiana. Przestrzeń w tych utworach wydaje się być istotą procesu uzdrowienia bohaterek. Ich problemy stanowią natomiast odzwierciedlenie kondycji kobiety oraz nastrojów społecznych w Chile w trakcie

transformacji demokratycznej w latach pięćdziesiątych XX wieku, stanowiącej tło wydarzeń w analizowanych utworach i będącej synonimem gwałtownego rozwoju ekonomicznego kraju prowadzącego ku nowoczesności i wartościom takim jak indywidualizm i konkurencyjność.

Metodologia analizy przestrzeni w powieściach należących do korpusu badawczego opiera się na koncepcji krajobrazów terapeutycznych stworzonej przez Wilberta Geslera, amerykańskiego geografa. Pojęcie to, tradycyjnie stosowane w geografii zdrowia w celu badania właściwości uzdrawiających przestrzeni, przeniknęło także do wielu innych dziedzin nauki. Mimo że bibliografia dotycząca krajobrazów terapeutycznych jest obszerna i różnorodna, znajdziemy w niej tylko kilka przykładów analiz utworów literackich, z których żadna nie dotyczy twórczości autorów hispanoamerykańskich.

Część praktyczna pracy jest podzielona na dwa działy. W pierwszym z nich przeanalizowano *defekty* bohaterek powieści stanowiących korpus badawczy. Termin ten został wprowadzony przez Iwonę Boruszkowską dla oznaczenia różnego typu chorób i symptomów opisywanych w utworach literackich. Problemy zdrowotne i emocjonalne postaci przedstawiono w świetle problematyki kobiecej oraz przemian społeczno-politycznych w Chile. Badania wykazały, iż bohaterki Serrano cierpią z powodu chorób i dolegliwości, których źródłem są: somatyzacja konfliktów wynikających z ról, jakie podejmują w sferze prywatnej i zawodowej, braki emocjonalne w relacjach afektywnych, a niekiedy również wydarzenia traumatyczne.

W drugim dziale części praktycznej pracy zbadano przestrzeń w powieściach Serrano z perspektywy wyróżnionych przez Geslera środowisk: fizycznego, społecznego i symbolicznego/duchowego oraz ich elementów, których współoddziaływanie wpływa na efekt terapeutyczny miejsca. Analiza wykazała, że środowiska wykreowane przez autorkę uzdrawiają, ponieważ ich usytuowanie pozwala bohaterkom na zdystansowanie się od ról, które definiują je na co dzień. Zapewniają ponadto atmosferę wyciszenia ze względu na piękno krajobrazu i oddalenie od zgiełku miasta, a symboliczny charakter ich wystroju podkreśla, iż stanowią dla postaci prywatną, niezależną przestrzeń pozwalającą zrekonstruować ich zaburzoną tożsamość. Miejsca przedstawione w powieściach są również remedium dla tych bohaterek, których objawy psychosomatyczne stanowią odzwierciedlenie ich poczucia braku korzeni i identyfikacji z wartościami nowoczesnego Chile. Niezwykle istotnym elementem uzdrawiającym okazują się również relacje w środowiskach wykreowanych przez Serrano, w szczególności więzy bohaterek z innymi kobietami, które

okazują się drogą do uzdrowienia, pozwalając postaciom na zweryfikowanie swojej tożsamości w „odbiciu” innej kobiety.

Przy pomocy powracającego schematu choroba-terapia Marcela Serrano przedstawia obraz kobiety-sieroty, której choroba odzwierciedla najważniejsze kwestie problematyki feministycznej oraz poczucie osierocenia wynikające z braku utożsamienia się z nagłymi zmianami politycznymi, społecznymi i ekonomicznymi w Chile. Krajobrazy terapeutyczne są odpowiedzią pisarki na zastaną rzeczywistość. Z tej perspektywy opisana przez autorkę przestrzeń nie jawi się jako utopijne marzenie, lecz proces dogłębnego uzdrowienia, tak potrzebny nieszczęśliwej jednostce, którą przedstawia w swoich powieściach.

Domini ko Danielticia